

การจัดทำแผนการดำเนินงานการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม
ของโรงเรียนจักรคำคณาทร จังหวัดลำพูน
Environmental Management Operational Planning for
Chak Kham Khanathon School Lamphun Province

ธัญวรัตน์ เจริญจิตรี*
tanvarat.21@gmail.com
ธารณ์ ทองงอก**
ยงยุทธ ยะบุญธง***

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหา และข้อเสนอแนะการดำเนินงานบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนจักรคำคณาทร จังหวัดลำพูน 2) ศึกษาการดำเนินงานบริหารจัดการ ด้านสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาต้นแบบ 3) จัดทำแผนการดำเนินงานการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนจักรคำคณาทร จังหวัดลำพูน ซึ่งได้ศึกษา 3 ขั้นตอนดังนี้ 1) การศึกษาสภาพปัญหา และข้อเสนอแนะการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนจักรคำคณาทร จังหวัดลำพูน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหาร ครู และบุคลากรอัตราจ้าง จำนวน 136 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม 2) การศึกษาการดำเนินงานบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาต้นแบบ กลุ่มเป้าหมายใช้การเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้บริหาร หัวหน้างานผู้รับผิดชอบงานด้านสิ่งแวดล้อม และครูผู้ปฏิบัติงานด้านสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาต้นแบบ จำนวน 6 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์เอกสารและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง 3) การร่างและตรวจสอบแผนการดำเนินงานการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนจักรคำคณาทร จังหวัดลำพูน กลุ่มเป้าหมายใช้การเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้บริหารกลุ่มงานวิชาการ ผู้บริหารกลุ่มงานอำนวยการ ผู้บริหารกลุ่มงานกิจการนักเรียน ผู้บริหารกลุ่มงานบริหารงานทั่วไป บุคคลที่ดำรงตำแหน่งหัวหน้างานสิ่งแวดล้อม หัวหน้างานส่งเสริมความประพฤติและวินัยนักเรียน หัวหน้างานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและศูนย์จริยศึกษา หัวหน้างานส่งเสริมประชาธิปไตย หัวหน้างานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และหัวหน้างานนโยบายและแผนงาน จำนวน 10 คน ใช้การประชุมเชิงปฏิบัติการ เครื่องมือที่ใช้เป็นวาระ การประชุม การตรวจสอบแผนใช้ การตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ด้วยการใช้ฉันทามติจากคณะผู้ร่างแผน

* นิสิตระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

** อาจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

*** อาจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ผลการศึกษา พบว่า 1) สภาพปัญหา และข้อเสนอแนะการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับชัดเจนมาก 2) การดำเนินงานบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาต้นแบบ พบว่า สถานศึกษาต้นแบบมีปฏิบัติครบทุกมิติ ได้แก่ มิติที่ 1 การกำหนดนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา มิติที่ 2 การกำหนดโครงสร้างการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา มิติที่ 3 การนำนโยบาย ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาสู่การปฏิบัติ มิติที่ 4 การกำกับ ดูแลติดตาม และประเมินผล และมิติที่ 5 ด้านอื่น ๆ 3) แผนการดำเนินงานการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนยึดตามกรอบการจัดทำแผนของสถานศึกษา ประกอบด้วย (1) บทนำ (2) วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย (3) กลยุทธ์การบริหารจัดการ (4) โครงการ กิจกรรม เป้าหมาย และตัวชี้วัดความสำเร็จ การตรวจสอบแผน พบว่า ทุกกลยุทธ์ โครงการ และกิจกรรม มีความถูกต้อง เหมาะสม และเป็นไปได้

คำสำคัญ : การจัดทำแผน แผนการดำเนินงาน การบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม

Abstract

The purposes of the study were as follows: (1) to study the problems and suggestions of the environmental management operation for Chak Kham Khanathon School, Lamphun Province; (2) to study application of the environmental management operation of the model school; and (3) to make an environmental management operational plan for the school. The study was divided into 3 stages as follows. (1) To study the problems and suggestions of the environmental management operation for the school. The 136 participants of the study were school administrators, teachers and part-time staff. The research tool in the study was a questionnaire. (2) To study the environmental management operation of the model school, 6 participants, the administrators, the head of environmental responsibility section, and teachers who operated the environmental management operation of the model school, were specifically selected. The research tools were literature analysis and structure interview. (3) To write and check the environmental management operational planning the school, 10 target participants, a Deputy Director of Academic Affairs, a Deputy Director of Administration Department, a Deputy Director of Student Welfare, a Deputy Director of General Administration, a Head of Environmental Section, a Head of Student Behavior and Discipline Promotion Section, a Head of Moral and Ethic Promotion and Ethic Studies Section, a Head of Democratic Promotion Section, a Head of Student Activity Development Section, and a Head of School Policy and Planning Section, were specifically selected to participate a focused group meeting. The data were analyzed from the meeting results, the correctness, the appropriateness, and the possibility of the plan and the agreement of the meeting of the operational planning members.

The research results were as follows: 1) the problems and suggestions of the environmental management operation for the school in overall were very clearly high. 2) The implementation of the environmental management operation of the model school had been done in all aspects; the

aspect 1. Environmental policy of the school was made; the aspect 2. Environmental operational administration structure was operated, (3) the aspect 3. The implementation of the environmental policy was found, (4) the aspect 4. The follow up and evaluation had been administrated, and (5) the aspect 5. Other aspects; the integration between environmental studies and classroom had been administrated. 3) Environmental Management Operational Planning the school was based on the school plan frame work; (1) the introduction, (2) vision, mission and goal, (3) administration of strategic management, (4) project, activity, goal, and an indicator of success, plan checking. It revealed that all strategies, projects and activities were correct, appropriate and possible

Keywords : Action plan, operational planning, environmental management operation

บทนำ

มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อม และสรรพสิ่งทั้งหลายล้วนแต่มีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงกันในระบบ องค์กรรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันที่อยู่ท่ามกลางความหลากหลาย มนุษย์จึงต้องรักษาสมดุลภาพระหว่างการใช้อุรรักษ์และการพัฒนาสิ่งแวดล้อมอย่างสร้างสรรค์ เพื่อรักษาความสมดุลของสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนและ ความมั่นคงของโลกธรรมชาติสืบไป ซึ่งในปัจจุบันสังคมโลกได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาสิ่งแวดล้อมจึงได้มีการประชุมวางแผนเพื่อดำเนินการป้องกัน แก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง โดยเริ่มต้นขึ้นเมื่อครั้งการประชุมร่วมกันของสหประชาชาติเกี่ยวกับเรื่องสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ (The United Nations Conference on the Human Environment) เมื่อปีพ.ศ. 2515 (ค.ศ. 1972) ที่กรุงสต็อกโฮล์ม ประเทศสวีเดน นับเป็นครั้งแรกที่มี การพูดถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมและแนวทางการแก้ไขในระดับโลก (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2553, หน้า 17)

ปัจจุบันจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา เพราะสิ่งแวดล้อมศึกษาคือการศึกษาตลอดชีวิตที่เชื่อมโยงการเรียนรู้ทุกประเภททั้งในรูปแบบที่เป็นทางการและการเรียนรู้ตามธรรมชาติหรือในชีวิตประจำวันตามอัธยาศัย เพื่อให้

เกิดการเสริมสร้างปรับเปลี่ยนทัศนคติ เจตคติ ค่านิยม ทักษะ และพฤติกรรมอันพึงประสงค์ทางด้านสิ่งแวดล้อม (อดิศักดิ์ สิงห์สีโว, 2554, หน้า 31-40) เพื่อให้มีความครอบคลุมกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นประชาชนพลเมืองทุกเพศ ทุกวัยในทุกภาคส่วนของสังคมตามเจตนารมณ์และจุดมุ่งหมายของบทบัญญัติกฎหมายหลายฉบับ เช่น พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 6 ได้บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิของบุคคลในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากทางราชการในเรื่องเกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม (กรมควบคุมมลพิษ, 2555, หน้า 5) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 66- 67 และ มาตรา 85 ได้บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิบุคคลและชุมชนในการมีส่วนร่วมจัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน รัฐต้องส่งเสริมบำรุงรักษา คุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางในการดำเนินการ (สถาบันพระปกเกล้า, 2552, หน้า 57-58) นโยบายและแผน การส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540-2559 ได้กำหนดนโยบายเกี่ยวกับการส่งเสริม การสร้างจิตสำนึกและจิตวิญญาณด้านการอนุรักษ์การศึกษาและประชาสัมพันธ์เพื่อสิ่งแวดล้อม เสริมสร้าง

สมรรถนะของชุมชนในทุกระดับให้มีความเข้มแข็ง และเกิดกระบวนการความร่วมมือในการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2553, หน้า 22) และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตรา 6-8 มาตรา 15 และมาตรา 23 ได้บัญญัติเกี่ยวกับหลักการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยมุ่งปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องรู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งในระบบนอกระบบและตามอัธยาศัย โดยมุ่งให้เกิดการเรียนรู้และบูรณาการเรื่องต่าง ๆ รวมทั้งความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องการจัดการการบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2549, หน้า 3-7) เป็นต้น

คณะรัฐมนตรีได้ให้คำแถลงนโยบายต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติในการบริหารราชการแผ่นดินเกี่ยวกับการรักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากร และการสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์กับการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน เพื่อเร่งรัดการควบคุมมลพิษทั้งทางอากาศ ชยะ และน้ำเสีย ที่เกิดจากการผลิตและบริโภค เพื่อสร้างคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีให้แก่ประชาชน โดยให้ความสำคัญในการเร่งรัดแก้ไขปัญหาการจัดการขยะเป็นลำดับแรก ส่งเสริมให้เกิดกลไกการคัดแยกขยะเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ให้มากที่สุด (สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2557, หน้า 17) นำไปสู่การปฏิบัติด้วยการกำหนดนโยบายด้านการจัดการขยะ โดยให้สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ขยายผลโครงการธนาคารขยะให้เพิ่มมากขึ้น และให้สถานศึกษาทุกสังกัด ขับเคลื่อนนโยบายการจัดการขยะ โดยการปลูกจิตสำนึกแก่ผู้เรียนทุกระดับให้ลดการทิ้งขยะ รู้จักการคัดแยกประเภทขยะ และการกำจัดขยะที่ถูกต้อง (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2558, หน้า 6) รวมไปถึงนโยบายและแนวทาง การจัดทำงบประมาณ

รายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2560 ของสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี (2559) ที่ได้ดำเนินการจัดทำแผนงานบูรณาการเชิงยุทธศาสตร์ ตามกรอบยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณ และรายการ ค่าดำเนินการภาครัฐ ยุทธศาสตร์ด้านการจัดการน้ำและสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนและกำหนดแผนงานเชิงยุทธศาสตร์ ข้อที่ 18 ว่าด้วยเรื่องของการบริหารจัดการขยะและสิ่งแวดล้อม

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ดั่งนี้ รักษาชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ชื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2557, หน้า 7) และได้บรรจุเรื่องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษาไว้ในสาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระต่างๆโดยเฉพาะกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา และกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 14-19) เพื่อส่งเสริมด้านการเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ด้านเจตคติต่อสิ่งแวดล้อม และด้านพฤติกรรมที่พึงปฏิบัติต่อสิ่งแวดล้อม (สมควร ไขแก้ว, 2557, หน้า 50)

โรงเรียนจักรคำคณาทร จังหวัดลำพูน ในฐานะสถานศึกษาอยู่ภายใต้สังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการรับนโยบายนำมาสู่การปฏิบัติให้สำเร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์ ดังนั้นโรงเรียนจักรคำคณาทร จังหวัดลำพูนจึงดำเนินการขับเคลื่อนการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนด้วยกระบวนการสิ่งแวดล้อมศึกษา หรือ Environmental Education ซึ่งเป็นกระบวนการที่มุ่งพัฒนาคนให้เกิดความตระหนักในความสำคัญและปัญหาของสิ่งแวดล้อม และการมีเจตคติที่ดี การส่งเสริมการมีจิตสาธารณะใน

การรับมือกับข้อขัดแย้งสิ่งแวดล้อม และการแก้ปัญหาและป้องกันมิให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการสร้างความตระหนัก และสร้างความร่วมมือในการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมจากบุคลากรทุกฝ่าย ตั้งแต่ผู้บริหาร คณะครู บุคลากรทางการศึกษา และนักเรียนทุกคน ซึ่งจากการดำเนินงานในปี 2559 พบว่าการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนยังไม่ค่อยมีความชัดเจนในเรื่องของแนวทางการปฏิบัติงาน และการมีส่วนร่วมของบุคลากรหรือฝ่ายต่างๆมีค่อนข้างน้อย ดังนั้นในการประชุมฝ่ายของโรงเรียนจึงมีการให้ข้อเสนอแนะว่าในการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนควรมีการดำเนินการแบบบูรณาการจากทุกกลุ่มงานตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่าย เพื่อให้บุคลากรหรือฝ่ายต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการดำเนินงานของกลุ่มผู้ปฏิบัติงาน (โรงเรียนจักรคำคณาทร จังหวัดลำพูน, 2559, หน้า 52) ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน จักรคำคณาทร จังหวัดลำพูน เพื่อศึกษาแผนการดำเนินงานการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพและบริบทของโรงเรียน เพื่อนำแผนการดำเนินงานดังกล่าวไปใช้ในการจัดทำแผน การดำเนินงานบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพ

คำถามการวิจัย

1. สภาพปัญหา และข้อเสนอแนะการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนจักรคำคณาทร จังหวัดลำพูนเป็นอย่างไร
2. การบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาต้นแบบมีลักษณะเป็นอย่างไร

3. แผนการดำเนินงานการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนจักรคำคณาทร จังหวัดลำพูน ที่จัดทำขึ้นมีลักษณะอย่างไร และผลการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญเป็นอย่างไร

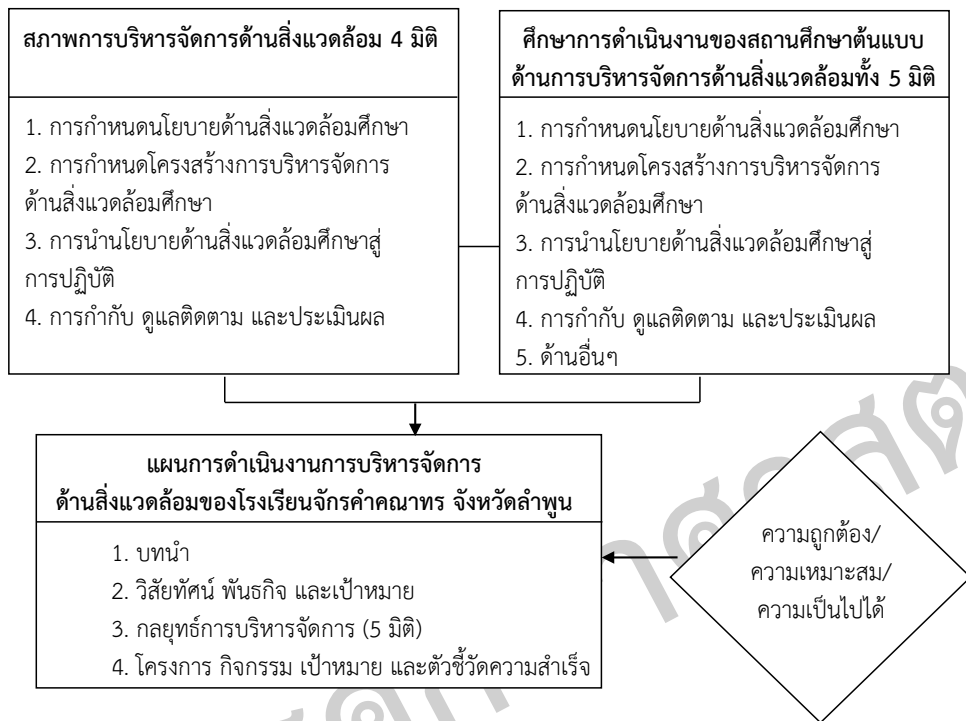
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหา และข้อเสนอแนะการดำเนินงานบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนจักรคำคณาทร จังหวัดลำพูน
2. เพื่อศึกษาการดำเนินงานการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาต้นแบบ
3. เพื่อจัดทำแผนการดำเนินงานการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนจักรคำคณาทร จังหวัดลำพูน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แบกิน และแกลเลเกอร์ (Bagin & Gallagher, 2001, p.47) ได้กล่าวถึงการวางแผนว่า เป็นแนวทางในการกำหนดทิศทางการทำงานว่าจะไปในทิศทางใด เป้าหมายคืออะไร และทำอย่างไรจึงจะไปถึงเป้าหมายนั้นอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จึงจำเป็นต้องมีการจัดทำแผนการดำเนินงาน การบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมตามกรอบแนวคิดของการดำเนินงานของโรงเรียนอัสสัมชัญ ด้วยการนำ “วงจรการพัฒนาคุณภาพงาน” หรือ กระบวนการ PDCA มาปรับใช้กับกรอบพันธกิจนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาและโครงสร้างการบริหารจัดการ 4 มิติ ได้แก่ การกำหนดนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา การกำหนดโครงสร้างการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา การนำนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาสู่การปฏิบัติ และการกำกับ ดูแลติดตาม และประเมินผล

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1. นำข้อมูลที่ได้ไปเป็นแนวทางในการจัดทำแผนการดำเนินงานการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนจักรคำคณาทร จังหวัดลำพูน
2. นำแผนการดำเนินงานการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนจักรคำคณาทร จังหวัดลำพูน ไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพและสิทธิผล และ มีความชัดเจนเป็นรูปธรรม

วิธีการศึกษา

ผู้ศึกษาได้แบ่งขั้นตอนการศึกษาออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหาและข้อเสนอแนะการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของ โรงเรียนจักร

คำคณาทร จังหวัดลำพูน ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ บุคลากรของโรงเรียนจักรคำคณาทร จังหวัดลำพูน ปีการศึกษา 2559 ได้แก่ ผู้บริหาร คณะครู และบุคลากรอัตราจ้าง โดยมีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นจากจำนวนประชากรทั้งหมดจำนวน 208 คน โดยการเปิดตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 3 คน คณะครู จำนวน 97 คน และบุคลากรอัตราจ้าง จำนวน 36 คน รวมเป็นจำนวน 136 คน ขอบเขตด้านเนื้อหา ยึดตามกรอบพันธกิจนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาและโครงสร้างการบริหารจัดการ 4 มิติ ตามที่กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (2558) กำหนดไว้ ได้แก่ การกำหนดนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา การกำหนดโครงสร้างการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา การนำนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาสู่การปฏิบัติ และการกำกับ ดูแล

ติดตาม และประเมินผล เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถามการศึกษาสภาพ ปัญหาและข้อเสนอแนะ การบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนจักรคำคณาทร จังหวัดลำพูน มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ ใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ซึ่งมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 และมีความเชื่อมั่นของแบบสอบถามอยู่ที่ 0.96 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป วิเคราะห์ผลโดยใช้ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาการดำเนินงานบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาต้นแบบจากสถานศึกษาต้นแบบที่ได้รับรางวัลด้านการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมดีเด่น จากโครงการโตโยต้า เมืองสีเขียว ซึ่งถ้อยรางวัลพระราชทานพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หรือโครงการ “พลังงานเพื่อชีวิต ลดโลกร้อน ด้วยวิถีพอเพียง” จากกิจกรรมสถานศึกษาต้นแบบด้านการส่งเสริมการเรียนรู้พลังงานและสิ่งแวดล้อมอย่างรอบด้านของบริษัท ผลิตไฟฟ้า จำกัด (มหาชน) หรือได้รับรางวัลโรงเรียนคาร์บอนต่ำสู่ชุมชน ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ได้แก่ โรงเรียนแม่สะเรียง (บริพัตรศึกษา) อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน และโรงเรียนดาราวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาใช้การเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้บริหาร หัวหน้างานผู้รับผิดชอบงานด้านสิ่งแวดล้อม และครูผู้ปฏิบัติงาน ด้านสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาต้นแบบ จำนวน 6 คน ขอบเขตด้านเนื้อหาใช้กรอบพันธกิจนโยบาย ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาและโครงสร้างการบริหารจัดการ 5 มิติ ได้แก่ การกำหนดนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา กำหนดโครงสร้างการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา การนำนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาสู่การปฏิบัติ การกำกับ ดูแลติดตาม และประเมินผล และด้านอื่น ๆ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสังเคราะห์เอกสารและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างตามกรอบ

พันธกิจนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาและโครงสร้างการบริหารจัดการ 5 มิติ โดยมีการวิเคราะห์ผลด้วยการวิเคราะห์แบบอุปนัย และนำเสนอข้อมูลโดยใช้ตารางและการพรรณนาวิเคราะห์

ขั้นตอนที่ 3 การร่างและตรวจสอบแผนการดำเนินงานการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนจักรคำคณาทร จังหวัดลำพูน กลุ่มเป้าหมายใช้การเลือกแบบเจาะจงจากคณะผู้ดำเนินงานบริหารจัดการ ด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ผู้บริหารกลุ่มงานวิชาการ ผู้บริหารกลุ่มงานอำนวยการ ผู้บริหารกลุ่มงานกิจการนักเรียน ผู้บริหารกลุ่มงานบริหารงานทั่วไป บุคคลที่ดำรงตำแหน่งหัวหน้างานสิ่งแวดล้อม หัวหน้างานส่งเสริมความประพฤติและวินัยนักเรียน หัวหน้างานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและศูนย์จริยศึกษา หัวหน้างานส่งเสริมประชาธิปไตย หัวหน้างานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และหัวหน้างานนโยบายและแผนงาน รวมเป็นจำนวน 10 คน ขอบเขตด้านเนื้อหาใช้ตามกรอบการจัดทำแผนของสถานศึกษา โรงเรียนจักรคำคณาทร จังหวัดลำพูน ซึ่งกำหนดเนื้อหาตามองค์ประกอบของแผน ได้แก่ บทที่ 1 บทนำ ประกอบด้วยข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน โครงสร้างการบริหารจัดการ และบทบาทหน้าที่ที่รับผิดชอบและลักษณะงานที่ปฏิบัติ บทที่ 2 วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย บทที่ 3 กลยุทธ์การบริหารจัดการ บทที่ 4 โครงการกิจกรรม เป้าหมาย และตัวชี้วัดความสำเร็จ โดยดำเนินการร่างและตรวจสอบแผนด้วยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ เครื่องมือที่ใช้เป็นวาระการประชุม และดำเนินการตรวจสอบแผนด้วยการตรวจสอบคุณภาพ 3 ด้าน ได้แก่ การตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของแผนด้วยการใช้ฉันทามติจากที่ประชุมของคณะผู้ร่างแผน

สรุปผลการวิจัย

การจัดทำแผนการดำเนินงานการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนจักรคำคณาทร จังหวัดลำพูน ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัญหาและข้อเสนอแนะการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนจักรคำคณาทร จังหวัดลำพูน โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับชัดเจนมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายมิติเรียงอันดับจากมากไปหาน้อย คือ มิติการกำหนดนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา มิติการกำหนดโครงสร้างการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา มิติการนำนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาสู่การปฏิบัติ และ มิติการกำกับ ดูแล ติดตาม และ ประเมินผล

ขั้นตอนที่ 2 ผลการศึกษาการดำเนินงานบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาต้นแบบ (1) มิติที่ 1 การกำหนดนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา สถานศึกษามีการส่งเสริมให้บุคลากรภายในโรงเรียน เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจด้านสิ่งแวดล้อม (2) มิติที่ 2 การกำหนดโครงสร้างการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา สถานศึกษามีการกำหนดโครงสร้างการบริหารจัดการ ด้านสิ่งแวดล้อมที่เป็นไปตามโครงสร้างการบริหารงานของแต่ละฝ่ายภายในโรงเรียน (3) มิติที่ 3 การนำนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาสู่การปฏิบัติ สถานศึกษามีการจัดทำแหล่งเรียนรู้หรือฐานการเรียนรู้ ด้านสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน (4) มิติที่ 4 การกำกับ ดูแลติดตาม และประเมินผล สถานศึกษามีการประเมินความคิดเห็น ทศนคติ หรือความพึงพอใจของผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และมีการกำกับ ติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบและมีความต่อเนื่อง (5) มิติที่ 5 ด้านอื่น ๆ สถานศึกษามี

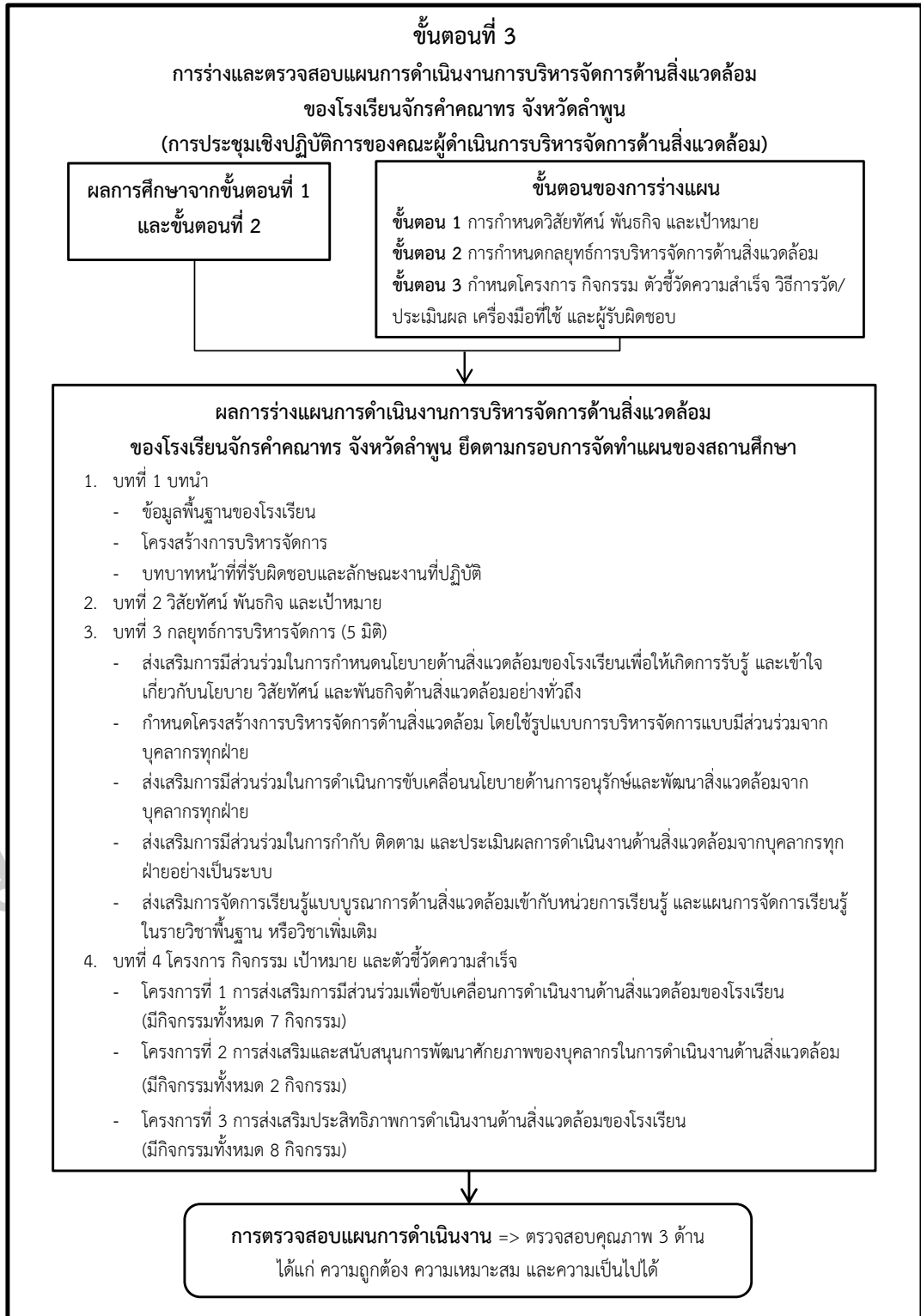
การนำสิ่งแวดล้อมศึกษาสู่การบูรณาการการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน

ขั้นตอนที่ 3 ผลการร่างและตรวจสอบแผนการดำเนินงานการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนจักรคำคณาทร จังหวัดลำพูน ยึดตามกรอบการจัดทำแผนของสถานศึกษา (1) บทนำ (2) วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย (3) กลยุทธ์การบริหารจัดการ (4) โครงการกิจกรรม เป้าหมาย และตัวชี้วัดความสำเร็จ ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์ คือ (1) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน เพื่อให้เกิดการรับรู้ และเข้าใจเกี่ยวกับนโยบาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจด้านสิ่งแวดล้อมอย่างทั่วถึง (2) กำหนดโครงสร้างการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม โดยใช้รูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมจากบุคลากร ทุกฝ่าย (3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินการขับเคลื่อนนโยบายด้านการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมจากบุคลากรทุกฝ่าย (4) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการกำกับ ติดตาม และ ประเมินผลการดำเนินงาน ด้านสิ่งแวดล้อมจากบุคลากรทุกฝ่ายอย่างเป็นระบบ (5) ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ด้านสิ่งแวดล้อมเข้ากับหน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาพื้นฐาน หรือวิชาเพิ่มเติม และมีโครงการ 3 โครงการ ได้แก่ (1) โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน (2) โครงการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในการดำเนินงาน ด้านสิ่งแวดล้อม (3) โครงการส่งเสริมประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน การตรวจสอบแผนด้วยการลงฉันทามติ พบว่า ทุกกลยุทธ์ โครงการ และกิจกรรมมีความถูกต้อง เหมาะสม และเป็นไปได้

ผลการศึกษากำหนดแผนการดำเนินงานการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน จักรคำคณาทร จังหวัดลำพูน สามารถสรุปได้ดังนี้

ภาพที่ 2 สรุปผลการการศึกษาสภาพ ปัญหา และข้อเสนอแนะการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม และผลการศึกษาการดำเนินงานบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาต้นแบบ

ภาพที่ 3 สรุปผลการร่างและตรวจสอบแผนการดำเนินงานการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม

การอภิปรายผล

การศึกษาการจัดการจัดทำแผนการดำเนินงานการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนจักรคำคณาทรจังหวัดลำพูน สามารถนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การศึกษา ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหาและข้อเสนอแนะการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนจักรคำคณาทร จังหวัดลำพูน เมื่อพิจารณาโดยรวม พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับชัดเจนมาก ทั้งนี้เนื่องจากจากโรงเรียนจักรคำคณาทรจังหวัดลำพูน เป็นสถานศึกษาของรัฐ ซึ่งอยู่ภายใต้สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงมีหน้าที่ในการดำเนินงานสนองนโยบายของภาครัฐ และดำเนินการ จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพให้แก่สังคม ซึ่งเป็นไปตามนโยบาย ของคณะรัฐมนตรีพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ที่ว่าด้วยเรื่องของการรักษาความมั่นคง ของฐานทรัพยากรและการสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์กับการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน (สำนัก เลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2557, หน้า 107) และเพื่อสนองนโยบายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ พลเอก ดาว์พงษ์ รัตนสุวรรณ ที่มีนโยบายด้านการจัดการขยะที่การกำหนดให้สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ขยายผลโครงการโรงเรียนขยะให้เพิ่มมากขึ้นและกำหนดให้สถานศึกษาขับเคลื่อนนโยบายการจัดการขยะ โดยการปลูกจิตสำนึกแก่ผู้เรียนทุกระดับให้ลดการทิ้งขยะ รู้จักการคัดแยกประเภทขยะ และการกำจัดขยะที่ถูกต้อง (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2558, หน้า 6) และยังเป็นการทำงานที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2564 ในยุทธศาสตร์ที่ 4 ว่าด้วยเรื่องของการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี สดมลพิษ และ

ลดผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนและระบบนิเวศ และเพิ่มประสิทธิภาพการลดก๊าซเรือนกระจกและขีดความสามารถในการปรับตัวต่อ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศด้วยกำหนดแนวทางการรักษาฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ สร้างสมดุลของ การอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนและเป็นธรรม และการแก้ไขปัญหาวิกฤตสิ่งแวดล้อม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2559, หน้า 107)

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาการดำเนินงานการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาต้นแบบตามกรอบพันธกิจนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาและโครงสร้างการบริหารจัดการ จำนวน 5 มิติ โดยใช้แบบสังเคราะห์เอกสารและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ผลการศึกษาจากการศึกษาเอกสาร พบว่า สถานศึกษาต้นแบบมีการปฏิบัติครบทุกรายการทั้ง 5 มิติ คือ 1) มิติที่ 1 การกำหนดนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา 2) มิติที่ 2 การกำหนดโครงสร้างการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา 3) มิติที่ 3 การนำนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาสู่การปฏิบัติ 4) มิติที่ 4 การกำกับ ดูแล ติดตามและประเมินผล 5) มิติที่ 5 ด้านอื่นๆ และผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร หัวหน้างาน และครูผู้ปฏิบัติงานของสถานศึกษาต้นแบบ คือ โรงเรียนแม่สะเรียง (บริพัตรศึกษา) อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอนและโรงเรียนดารวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้ 1) การกำหนดนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมถูกกำหนดขึ้นด้วยการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร หัวหน้างาน คณะครู และบุคลากรจากทุกฝ่ายในการร่วมกันวิเคราะห์ SWOT แล้วข้อมูลจากการวิเคราะห์ SWOT ไปรวบรวม เพื่อระดมความคิด แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและร่วมกันกำหนดเป็นนโยบาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจด้านสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน 2) การกำหนดโครงสร้างการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม มีการกำหนดโครงสร้างที่เป็นไปตามโครงสร้างการบริหารงานของแต่ละฝ่ายภายในโรงเรียน

ตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่าย และออกคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมที่ประกอบไปด้วยบุคลากรจากทุกฝ่าย มีการกำหนดรายละเอียดของผู้รับผิดชอบ กำหนดบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบไว้อย่างชัดเจน และในส่วนของนักเรียนก็จะมีกลุ่มของนักเรียนแกนนำที่มีการแบ่งหน้าที่ และแบ่งการทำงานกันภายในกลุ่ม 3) การนำนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาสู่การปฏิบัติได้มีการดำเนินการโดยการจัดทำแหล่งเรียนรู้หรือฐาน การเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน และการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน 4) การนำสิ่งแวดล้อมศึกษาสู่ การบูรณาการการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน โดยมีการออกเป็นคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานกิจกรรม การจัดทำหน่วยการเรียนรู้และแผนการเรียนรู้บูรณาการด้านสิ่งแวดล้อม และกำหนดให้ครูทุกคนจะต้องทำแผนการจัดการเรียนรู้หรือแผนบูรณาการการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องสิ่งแวดล้อมอย่างน้อยคนละ 1 แผน 5) การกำกับ ดูแลติดตาม และประเมินผลการดำเนินการโดยมีการประชุมติดตามความก้าวหน้าอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง และมีการประเมินผลการดำเนินงาน ประเมินความพึงพอใจของผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานโดยการใช้แบบสอบถาม และเมื่อเสร็จสิ้นโครงการ กิจกรรมคณะกรรมการแต่ละฝ่ายจึงดำเนินการจัดทำเล่มสรุปรายงานโครงการ กิจกรรม เพื่อส่งข้อมูลให้แก่ ผู้ที่รับผิดชอบด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อรวบรวมสรุปผลการดำเนินงาน และเตรียมรับการประเมินจากหน่วยงานที่เข้ามาประเมินโรงเรียน ด้านสิ่งแวดล้อม และในส่วนของนักเรียนจะมีการประชุมในกลุ่มของนักเรียนแกนนำ ซึ่งจะมีการประชุม เพื่อวางแผนการทำงาน ติดตามความก้าวหน้าของงาน และมีการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยมีครู เป็นที่ปรึกษาช่วยให้คำชี้แนะ จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการดำเนินงานการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม ของสถานศึกษาต้นแบบ พบว่า กระบวนการ

ดำเนินงานดังกล่าว เป็นกระบวนการที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพ ด้วยรูปแบบการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ทั้งนี้เพราะเกิดจาก การตระหนักในคุณค่าของสิ่งแวดล้อมร่วมกันและเกิดจากความร่วมมือจากบุคลากรทุกฝ่ายในการร่วมกันวางแผน กำหนดแนวทางการดำเนินงาน กำหนดโครงสร้างของการดำเนินงานการร่วมแรงร่วมใจ การปฏิบัติงาน และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อร่วมกันพัฒนางานและนำผลที่ได้จากการดำเนินงานไปพัฒนาการดำเนินงานต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบการดำเนินงาน พันธกิจที่ 1 นโยบายสิ่งแวดล้อมศึกษาและโครงสร้างการบริหารจัดการของโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (2558) คือ การกำหนดนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาการกำหนดโครงสร้างการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา การนำนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาสู่การปฏิบัติ การกำกับ ดูแลติดตาม และประเมินผล และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นพดล นพเคราะห์ (2555) การพัฒนารูปแบบโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา คือ PALA MODEL มุ่งองค์ประกอบหลักอยู่ 4 ด้าน ประกอบด้วยด้านนโยบาย (Policy : P) ด้านพื้นที่ (Area : A) ด้านการเรียนรู้ (Learning : L) และด้านกิจกรรม (Activity : A) โดยองค์ประกอบหลักแต่ละด้านครอบคลุมองค์ประกอบย่อย 4 ด้าน คือ ด้านโรงเรียน ด้านครูและบุคลากรด้านนักเรียน และ ด้านผู้ปกครอง และชุมชน เช่นเดียวกับหลักการดำเนินงานสู่เป้าหมาย การปฏิรูปการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมของ สุบิน นนทิจันทร์ (2548) ที่ใช้ยุทธศาสตร์ “CLIP” ประกอบด้วย การดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง (Continuous : C) การเรียนรู้ (Learning : L) การบูรณาการ (Integration : I) และการมีส่วนร่วม (Participation : P) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วินัย วีระวัฒนานนท์ และอดิศักดิ์ สิงห์สีโว (2551) ซึ่งพบว่าโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาต้นแบบได้พัฒนาด้านกายภาพและชีวภาพของ

โรงเรียน พัฒนาคู การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน และการทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม

ขั้นตอนที่ 3 การจัดทำแผนการดำเนินงานการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน จักรคำ คณาทร จังหวัดลำพูน ยึดตามกรอบการจัดทำแผนของสถานศึกษา (1) บทนำ (2) วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย (3) กลยุทธ์การบริหารจัดการ (4) โครงการกิจกรรม เป้าหมาย และตัวชี้วัดความสำเร็จ ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์ คือ (1) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน เพื่อให้เกิดการรับรู้ และเข้าใจเกี่ยวกับนโยบาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจด้านสิ่งแวดล้อมอย่างทั่วถึง (2) กำหนดโครงสร้างการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม โดยใช้รูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมจากบุคลากรทุกฝ่าย (3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินการขับเคลื่อนนโยบายด้านการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมจากบุคลากรทุกฝ่าย (4) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงาน ด้านสิ่งแวดล้อมจากบุคลากรทุกฝ่ายอย่างเป็นระบบ (5) ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ด้านสิ่งแวดล้อมเข้ากับหน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาพื้นฐาน หรือวิชาเพิ่มเติม และมีโครงการ 3 โครงการ ได้แก่ (1) โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน (2) โครงการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในการดำเนินงาน ด้านสิ่งแวดล้อม (3) โครงการส่งเสริมประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน ทั้งนี้เพราะแผนการดำเนินงานดังกล่าวเป็นกระบวนการดำเนินงานที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพ ด้วยรูปแบบการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน อันเนื่องมาจากการเกิดความตระหนักในคุณค่าของสิ่งแวดล้อมร่วมกันและเกิดจากความร่วมมือจากบุคลากรทุกฝ่ายในการร่วมกันวางแผน กำหนดแนวทาง การดำเนินงาน กำหนดโครงสร้างของการดำเนินงานการ

ร่วมแรงร่วมใจการปฏิบัติงาน และแลกเปลี่ยน ความคิดเห็น เพื่อร่วมกันพัฒนางานและนำผลที่ได้จากการดำเนินงานไปพัฒนาการดำเนินงานต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบการดำเนินงาน พันธกิจที่ 1 นโยบายสิ่งแวดล้อมศึกษาและโครงสร้างการบริหารจัดการของโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (2558) คือ การกำหนดนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาการกำหนดโครงสร้างการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา การนำนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาสู่การปฏิบัติ การกำกับ ดูแล ติดตาม และประเมินผล และสอดคล้องกับแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามกรอบของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมของสุทธิพงศ์ นิพัทธนันท์ (2556) ที่กล่าวถึงการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษาในหลายประเทศ เช่น ประเทศเยอรมันนี จีน เอเชีย – แปซิฟิก ยุโรป คอสตาริกา บอสตาวา สหรัฐอเมริกา และออสเตรเลีย ซึ่งมีรูปแบบการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษาในลักษณะคล้ายคลึงกัน โดยเฉพาะการวางแนวทางเพื่อสร้างความตระหนักในกลุ่มนักเรียน และประชาชนทั่วไปในประเทศ การสร้างแรงกระตุ้น เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานสิ่งแวดล้อม การสร้างเครือข่ายการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษาในกลุ่มและทุกสาขาอาชีพ การวางแนวทางการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษาทั้งในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน การศึกษาตามอัธยาศัย และเน้นแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน (Eulefeld. 1995, p.17-18 ; Logomasini. 2001, p.59 ; Schleicher. 2004, p.235-237 ; Australian Government Department of the Environment and Heritage. 2006 : Agenda Item 2 : Issues) โดยพบว่าการวางยุทธศาสตร์ด้านการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษาของรัฐบาลออสเตรเลีย ตะวันตกและจีน ได้มีการกำหนดแนวทาง/นโยบายด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาเริ่มตั้งแต่การกำหนดนิยามคำว่าสิ่งแวดล้อมศึกษา กำหนดนโยบาย เป้าหมายและหลักการด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา รูปแบบการ

ประเมินติดตาม และการรายงานผลการดำเนินงาน โดยมีการวางแผนการดำเนินงานแบ่งเป็น 5 แผนงาน ได้แก่

- 1) กระตุ้นเพื่อสร้างความร่วมมือและการมีส่วนร่วม
- 2) สร้างแกนนำด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาโดยรัฐบาล
- 3) การจัดระบบการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาในระบบโรงเรียน
- 4) พัฒนาชุมชนเพื่อให้มีการพัฒนาที่ยั่งยืนและการป้องกันสิ่งแวดล้อม และ
- 5) สร้างเครือข่ายในระบบอุตสาหกรรมและระบบเศรษฐกิจ และสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของกระบวนการสิ่งแวดล้อมศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนไทยขององค์การยูเนสโก และงานนิทรรศการ (2550) ที่โรงเรียนต้องพัฒนา 7 ด้าน คือ ด้านหลักสูตรและวิสัยทัศน์ ด้านนโยบายและแผนปฏิบัติการ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้านความรู้ ความเข้าใจ จิตสำนึก และความร่วมมือ ด้านกิจกรรมและโครงการด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาด้านสภาพแวดล้อมของโรงเรียนและด้านงบประมาณและการสนับสนุน ซึ่งข้อเสนอแนะ 7 ด้านสามารถจัดได้เป็น 4 ด้านใหญ่ๆ คือ ด้านนโยบาย (หลักสูตร วิสัยทัศน์ นโยบาย แผนปฏิบัติการ และงบประมาณและการสนับสนุน) ด้านพื้นที่ (สภาพแวดล้อมของโรงเรียน) ด้านการเรียนรู้ (การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและความรู้ ความเข้าใจ จิตสำนึก และความร่วมมือ) และด้านกิจกรรม (กิจกรรมและโครงการด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา) เพื่อส่งเสริมดำเนินการส่งเสริมคุณลักษณะที่ดี ด้านสิ่งแวดล้อมให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่เห็นคุณค่าของธรรมชาติ มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และมีความมุ่งมั่นพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืน (สิรินนท์ ศรีวีระสกุล, 2554, หน้า 129)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้เกี่ยวข้องในโรงเรียนควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากบุคลากรทุกฝ่ายในการร่วมกันกำหนดนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม ด้วยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น หรือ

จัดให้มีการประชุมหารือเพื่อร่างนโยบายเพื่อให้เกิด การมีส่วนร่วมและการรับรู้รับทราบอย่างทั่วถึง

2. ผู้เกี่ยวข้องในโรงเรียนควรมีการกำหนดโครงสร้างการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมจากบุคลากรทุกฝ่ายของโรงเรียนอย่างชัดเจน เพื่อให้บุคลากรทุกฝ่ายเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมใน การดำเนินงานให้มากขึ้น

3. ผู้เกี่ยวข้องในโรงเรียนควรจัดหาหรือสร้างแหล่งเรียนรู้หรือฐานการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมที่มีความหลากหลายและเพียงพอต่อการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน

4. ผู้เกี่ยวข้องในโรงเรียนควรส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถที่นำไปสู่กระบวนการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน

5. ผู้เกี่ยวข้องในโรงเรียนควรมีการวางแผนการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานอย่างชัดเจนและมีความต่อเนื่อง และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรเพื่อการปรับปรุงและพัฒนา งาน และควรแจ้งผลการดำเนินงานให้บุคลากรทุกคนทราบเป็นระยะ

6. ผู้เกี่ยวข้องในโรงเรียนควรส่งเสริมการนำสิ่งแวดล้อมศึกษาไปสู่การบูรณาการการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาารูปแบบการดำเนินงานการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วม

2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการวางแผนการนำสิ่งแวดล้อมศึกษาไปสู่การบูรณาการการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน

4. ควรมีการศึกษาการวางแผนการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ. (2555). *พระราชบัญญัติ ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 กฎ ประกาศ และระเบียบที่เกี่ยวข้องด้านการควบคุมมลพิษ*. (พิมพ์ครั้งที่ 5 แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2553). *เอกสารประกอบการเสวนาเวทีเสวนาสีเขียวสิ่งแวดล้อมศึกษา ระดับประเทศ ครั้งที่ 3 The 3rd Thailand Environmental Education Forum*, 28 - 29 มกราคม 2553 ณ โรงแรมพูลแมน ขอนแก่น ราชา ออคิด จังหวัดขอนแก่น. กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2558). *คู่มือแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนอีโคสคูล*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- คงศักดิ์ ธาตุทอง และงามนิตย์ ธาตุทอง. (2550). *รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษากระบวนการสิ่งแวดล้อมศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนไทย (A Study of Suitable Environmental Education Process for Thai School Context)*. ขอนแก่น: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นปดล นพเคราะห์. (2555). *การพัฒนาารูปแบบโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา*. วิทยานิพนธ์ ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- โรงเรียนจักรคำคณาทร จังหวัดลำพูน. (2559). *บันทึกการประชุมฝ่ายกิจการนักเรียนประจำปี 2559*. ฝ่ายกิจการนักเรียน โรงเรียนจักรคำคณาทร จังหวัดลำพูน.
- วินัย วีระพัฒนานันท์ และอดิศักดิ์ สิงห์สีโว (2551). *รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนาโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาด้านแบบ*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2552). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- สมควร ไช้แก้ว. (2557). *การพัฒนาหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษาแบบบูรณาการที่เน้นแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนในจังหวัดภูเก็ตเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย*. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*. 25(1), 50-63.
- สิรินันท์ ศรีวีระสกุล. (2554). *บทความวิจัย เรื่อง ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างคุณลักษณะที่ดีของผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย*. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*. 22(3), 129-140.
- สุทธิพงษ์ นิพัทธนันท์. (2556). *แนวทางในการพัฒนาโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อพัฒนาอย่างยั่งยืนตามกรอบของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม*. วิทยานิพนธ์ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

- สุบิน นนทิจันทร์. (2548). *การดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1 – 3*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง*. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2558). *นโยบายรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ พลเอก ดาว์พงษ์ รัตนสุวรรณ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2549). *กฎหมายเกี่ยวกับการประกอบวิชาชีพทางการศึกษา เล่ม 1*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. (2557). *คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. (ออนไลน์). *นโยบายการจัดทำงบประมาณปี 2560 ของกระทรวงศึกษาธิการ*. [สืบค้นเมื่อ 18 กรกฎาคม 2559].
- อดิศักดิ์ สิงห์สีโว. (2554). *หลักการสำหรับการพัฒนาโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา*. *วารสารสิ่งแวดล้อมศึกษา-สสศท AEE-T Journal of Environmental Education*. 2(3), 31-40.
- Australian Government Department of the Environment and Heritage. (2006). *Education for Sustainable Development in the Asia-Pacific*, Environment and School Initiatives.
- Bagin, D. & Gallagher, D.R. (2001). *The School and Relations*. Boston : Allyn & Bacon.
- Gunter, E. (1995). Environmental education in the federal republic of German. *History of European ideas*. 21(1)
- Klaus, S. (2004). Trends and Current State of Environmental Education in Germany. *Journal of Environmental Education Research*. 10(2), 230-250.
- Logomasini, A. (2001). *Environmental Education Competitive Enterprise Institute*. Competitive Enterprise Institute. Retrieved from <http://www.cei.org>.